

Tuomas Ojanen

8.4.2021

Eduskunnan perustuslakivaliokunnalle

PNE 1/2021 vp Puhemiesneuvoston ehdotus eduskunnan työjärjestyksen 8 a luvun soveltamisesta

Ehdotus ja arvioon lähtökohdat

1. Puhemiesneuvoston ehdotuksessa ehdotetaan, että valiokuntatyöhön sovelletaan eduskunnan työjärjestyksen 8 a luvun säännöksiä valiokunnan etäkokouksesta 14 päivänä huhtikuuta 2021 ja 31 päivänä toukokuuta 2021 välisenä aikana. Ehdotuksen mukaan valiokunnan etäkokous voidaan pitää puhemiesneuvoston 1 päivänä joulukuuta 2020 hyväksymiä tietoteknisiä välineitä ja yhteyksiä käyttämällä (Puhemiesneuvoston päätös eduskunnan etätyön tietotekniikasta poikkeuksellisissa oloissa) ja noudattamalla puhemiesneuvoston 1 päivänä joulukuuta 2020 antamia ohjeita valiokunnan etätyöstä poikkeuksellisissa oloissa. (PmNP 127/2020 vp)
2. Ehdotuksen tavoitteena on turvata eduskunnan toimintakyky Covid-19-viruksen aiheuttamasta pandemiasta johtuvissa poikkeuksellisissa oloissa. Ehdotuksen mukaan työjärjestyksen 8 a § luvun soveltamista valiokuntatyöhön eduskunnan työjärjestyksen 80 a §:n sallimaksi määräajaksi siten, että voimassaolo päättyy 31.5.2021, puoltavat "tautililanteen kehitysnäkymät". Covid-19-pandemian tilanteesta sekä maassa yleisesti että erityisesti eduskunnassa on tehty lyhyesti selkoa ehdotuksen alajaksoissa. Lisäksi ehdotuksessa selostetaan eduskunnassa jo tehtyjä toimenpiteitä viruksen leviämisen hillitsemiseksi.
3. Ehdotuksessa on tuotu kohdittain esiin eduskunnan työjärjestyksen 8 a luvun soveltamisedellytyksiä. Ehdotuksen arvion kannalta on merkityksellinen varsinkin perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 23/2020 vp, jossa perustuslakivaliokunta arvioi ehdotusta työjärjestyksen väliaikaiseksi muuttamiseksi eduskunnan toimintakyvyn turvaamiseksi erityisen vakavan, hyvin laajalle levinneen vaarallisen tartuntataudin oloissa (ks. tarkemmin PNE 3/2020 vp). Viittaaan mietintöön toistamatta siitä ilmenevää tässä.

Arvio

4. Eduskunnan työjärjestyksen 8 a luvun säännösten soveltamisen keskeisenä edellytyksenä on 80 a §:n mukaan se, että säännösten soveltaminen on välttämätöntä eduskunnan toimintakyvyn turvaamiseksi vaikutuksiltaan erityisen vakavan, hyvin laajalle levinneen vaarallisen tartuntataudin takia. Tämän soveltamiskynnyksen on tarkoitus likipitään vastata valmiuslain (1552/2011) soveltamisen kynnystä. (PeVM 23/2020 vp, s. 4). Tästä muun ohella seuraa, että 80

- a §:n soveltamisedellytysten täyttymisen arvioinnissa merkitystä on sillä, voidaanko eduskunnan toimintakyky turvata muilla keinoilla.
5. Kuten perustuslakivaliokunnan mietinnössä PeVM 23/2020 vp myös tuodaan esiin, ylimmän valtioelimen, eduskunnan, toimintakyvyn varmistaminen nykyisen koronavirusepidemian aikana on koko valtiojärjestyksen toiminnan kannalta ensiarvoisen tärkeää. Viime kädessä ehdotuksen arvioinnissa on siten kysymys siitä, suojaako ehdotus Suomen valtiosäännön mukaisen päätöksentekojärjestelmän toimintaa.
 6. Eduskunnan työjärjestyksen 80 a §:n soveltamisedellytysten arvioinnissa keskeinen merkitys on varsinkin ehdotuksen niillä jaksoilla, joissa on tehty selkoa paitsi epidemiatilanteesta yleisesti myös erityisesti eduskunnassa sekä toimenpiteistä viruksen leviämisen estämiseksi eduskunnassa. Kun otetaan huomioon yhtäältä se, että työjärjestyksen 80 a §:n soveltamiskynnyksen on tarkoitus ”likipitäen vastata” valmiuslain soveltamisen kynnystä ja toisaalta se, mitä valmiuslain mukaisten käyttöönotto- ja soveltamisasetusten perustelumuistioilta on perustuslakivaliokunnan mietintökäytännössä edellytetty valmiuslain mukaisten toimivaltuuksien käyttöönoton ja soveltamisen välttämättömyyden arvioinnissa, käsillä olevan ehdotuksen tarjoamaa informaatiota 80 a §:n mukaisten soveltamisedellytysten täyttymisen arvioinnin kannalta voidaan pitää verraten niukkana ja yleispiirteisenä. Nähdäkseni ehdotuksessa olisi tullut tehdä jonkin verran eritellymmän selkoa 80 a §:n soveltamisedellytysten täyttymisen ja varsinkin välttämättömyyden arvioinnin kannalta merkityksellisistä seikoista.
 7. Vastapainoksi on kuitenkin todettava, että eduskunta päättää itsenäisesti sellaisten poikkeusolojen käsillä olosta, joissa eduskunnan toimintakyvyn turvaamiseksi on välttämätöntä mahdollistaa etäkokoukset ja -äänestykset (PeVM 23/2020 vp).
 8. Ehdotuksen välttämättömyyden ja oikeasuhtaisuuden kannalta merkitystä on myös sillä, että ehdotuksessa on rajattu 8 a luvun soveltaminen valiokuntatyöhön, jonka osalta etätyösäännökset otetaan sovellettaviksi eduskunnan työjärjestyksen 80 a §:n sallimaksi määrääjäksi, so. 14.4.2021-31.5.2021 väliseksi ajaksi.
 9. Merkitystä on edelleen sillä, että työjärjestyksen 80 b §:n 1 momentin mukaan *valiokunta voi päättää*, että valiokunnan kokoukseen voi osallistua tai olla kokouksessa läsnä puhemiesneuvoston hyväksymiä tietoteknisiä välineitä ja yhteyksiä käyttämällä (valiokunnan etäkokous). Etätyösäännökset eivät siis tule automaattisesti ilman valiokuntien erillistä harkintaa ja päätöstä sovellettaviksi.
 10. Kokonaisuutena arvioiden ehdotusta voidaankin pitää työjärjestyksen 80 a §:n tarkoittamalla tavalla välttämättömänä eduskunnan toimintakyvyn turvaamiseksi vaikutuksiltaan erityisen vakavan, hyvin laajalle levinneen vaarallisen tartuntataudin takia, vaikka ehdotuksen tarjoama informaatio 80 a §:n soveltamisedellytysten täyttymisen arvioimiseksi jättää jossain määrin toivomisen varaa.
 11. Työjärjestyksen 80 b §:n 2 momentin mukaan valiokunnan etäkokouksen edellytyksenä on, että kokoukseen osallistumaan ja kokouksessa läsnä olemaan oikeutetut ovat tietoturvalisessä yhteydessä (etäyhteys) keskenään. Valiokunnan etäkokouksen järjestelyillä on myös huolehdittava, että valiokunnan keskustelut etäkokouksessa voidaan käydä luottamuksellisesti ja että ulkopuoliset eivät saa tietoa valiokunnan etäkokouksessa käsittelemistä asioista tai asiakirjoista ennen

niiden julkiseksi tuloa. Etäyhteydellä etäkokoukseen osallistuvan on huolehdittava, että hänen kanssaan samassa tilassa ei ole kokouksen aikana läsnä ulkopuolisia (3 momentti). Perustuslakivaliokunnan mietinnössä olisi syytä muistuttaa, että tehtäessä valiokunnissa päätöstä 8 a luvun soveltamisesta tulee järjestelmien tietoturvan olla kattavasti varmistettu (ks. PeVM 23/2020 vp).

12. Edellä esitetyillä perusteilla päädyn kantaan, jonka mukaan puhemiesneuvoston ehdotusta voidaan pitää sekä valtiosääntöoikeudellisesti hyväksyttävänä että valtiosääntöoikeudellisesti tarpeellisena.